

Kwetsbaar en kostbaar

overweging bij Jesaja 25,6-8 en Matteüs 22,1-14

(Klaas Holwerda, Willem de Zwijgerkerk, 18 oktober 2020)

De gelijkenis van vanmorgen staat in een rijke traditie van troostrijke en hoopgevende verhalen. Denk alleen al aan het visioen van Jesaja en de antwoordpsalm: de drie-en-twintigste, geliefd als weinig andere psalmen.

En tegelijk heeft het verhaal bij Matteüs nogal scherpe randen. Zo scherp dat ze het verhaal bijna ontsieren. Denk aan het laten platbranden van de stad (Mt.22,7). En ook aan de scherpe uithaal naar die ene gast zonder bruiloftskleed aan het slot (Mt.22,13). Dat zijn voor ons eerder momenten om op af te haken, is het niet? Moet dat nou?

Daarover straks nog wat meer.

Nu eerst: een gelijkenis. Een beeldverhaal waarin iets waarmee we niet vertrouwd zijn, het koningschap van de hemel, het koningschap van zoals-in-de-hemel-ook-op-aarde (Mt.6,10), wordt vergeleken met iets waarmee we wel bekend zijn: een bruiloft, een feestmaal.

Zo een gebeuren verenigt. Het brengt mensen bij elkaar, over grenzen en breuklijnen heen. Het profetenvisioen heeft het over een feestmaal voor alle volken (Js.25,6). En bij Matteüs vullen mensen van de straat de ruimte (Mt.22,10). Mensen uit de zelfkant van de samenleving: niet in tel, vergeten, geminacht, uitgestoten, genegeerd, aan hun lot overgelaten. Rijp en groen. Slechten en goeden, staat er zelfs. Aan één tafel samengebracht. Daklozen, ex-detineerden, de vluchtelingen van kamp Moria die geen kant uit kunnen.

Het verhaal dat Matteüs Jezus in de mond legt, moet al gecirculeerd hebben in Joodse gemeenschappen. Het is een variatie op een thema. Er is ook een rabbijnse versie van overgeleverd. Daarin wordt de uitnodiging voor de maaltijd gebracht als vooraankondiging, nog zonder een precies wanneer. Wie wijs was, ging alvast bij de ingang van het paleis zitten. Het feest kon immers ieder moment beginnen. Wie dwaas was, ging aan het werk. De voorbereidingen voor het feest vroegen nog tijd genoeg.

Plotseling was het zo ver en ging een nieuw bericht uit. Sommigen kwamen in hun beste pak, anderen in workoutfit. Met de eersten was de koning blij. De laatsten maakten hem boos: 'Wie zich klaargemaakt hebben, zullen eten en drinken, maar jullie die dat nalieten, zullen staan en toezien, honger en dorst lijden. Zij zullen zich verheugen, jullie te schande staan.'

Het klinkt als een echo van andere woorden uit dat grote profetenboek van Jesaja (Js.65,13). Het doet ook denken aan de psalm: *Gij nodigt mij aan uw eigen tafel en allen die tegen mij zijn, moeten het aanzien: dat Gij mij bedient, dat Gij mij zalft, mijn huid en mijn haren* (Ps.23,5).

In het evangelie zijn, zoals gezegd, de randen nog scherper. Heeft het te maken met het conflict dat zich aandient tussen Jezus en de tempelelite, die de volmacht van Jezus voor zijn optreden in twijfel trekt? (Mt.21,23) Net als de voorafgaande gelijkenis van de pachters van de wijngaard (Mt.21,35-39), legt ook de gelijkenis van vanmorgen nauwelijks verholen agressie bloot. De uitnodiging voor het feestmaal wordt niet enkel domweg genegeerd (Mt.22,3.5). De boodschappers moeten het ontzien (zoals we momenteel zien met de verslaggevers van de NOS): mishandeling en dood zijn hun deel (Mt.22,6).

Uitermate pijnlijke ervaringen moeten hieronder schuilgaan. Het zijn geen goedkope visioenen en vergezichten die ons in de Schriften voorgehouden worden. Ze moeten

bevochten worden op een mensengeschiedenis vol pijn en vervreemding. Tranen worden van gezichten geveegd (Js.25,8). Je moet er voor het duister door van de dood (Ps.23,4).

En dat zelfs de koning bij Matteüs uit zijn slof schiet en de stad van de raddraaiers in brand laat zetten (Mt.22,7) - klinkt daarin misschien de pijnlijke ervaring door van de verwoesting van Jeruzalem en de tempel in de morgen van 28 september van het jaar 70? Mogen wij zo vrij zijn te vinden dat het verhaal hier wel behoorlijk uit de toon valt? Maarten Luther al had er moeite mee. Om nog maar te zwijgen van het gruwelijke lot dat Joden in de Tweede Wereldoorlog trof en waarvoor de kiem gelegd is in ernstig misverstaan van bijbelse verhalen zoals de gelijkenis van vanmorgen.

Veelbelovend is dan bij Matteüs juist weer hoe de tafel zich vult, lukraak gevonden, met mensen uit de marge van de geschiedenis. Wanneer wij als christenen uit de heidenen, erbij gekomen, onder hen ook onszelf een plekje toedichten, dan zal dat toch nooit een ticket naar dezelfde hoogmoed kunnen zijn, die het verhaal de in eerste instantie genodigden toeschrijft? Is het niet veeleer zo dat we ons enkel met stille verwondering in dit verhaal kunnen inlezen?

En geeft die ene gast zonder bruiloftskleed, die aan het slot van het verhaal uit het plaatje verwijderd wordt (Mt.22,11-13), misschien juist ook met het oog daarop te denken? Hoe kun je anders verwachten, wanneer je zomaar van de straat geplukt bent? Zo zou je het verhaal voor de voeten kunnen werpen. Maar dat lijkt niet de logica van het verhaal. Het verhaal lijkt te spelen in een tijd waarin voor genodigden bij aankomst een feestkleed klaar lag. Dat werpt ander licht op een weigering je in dat kleed te steken.

En meer nog: waar staat het beeld voor? Staat het wellicht voor zoiets als het afleggen van je ego, de drang tot zelfhandhaving en je breed maken ten koste van aandacht voor allen die als tafelenoten het goede leven met je delen? Ook in deze tijd onverminderd actueel. Lopen we niet het risico terug te vallen op: als ik en mijn naasten het maar overleven? In plaats van met elkaar na te denken over de vraag hoe om te gaan met leven dat niet maakbaar is? En op welke waarden het dan aankomt om het leven in al zijn kwetsbaarheid te vieren?

Velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren (Mt.22,14). Dat naschrift bij de gelijkenis geeft te denken. Alsof het wil zeggen: het feest kan niet zonder onze bijdrage en onze inzet.

Is de tafel van de Heer niet zelf een gelijkenis van het koningschap van zoals-in-de-hemel-ook-op-aarde? (Mt.6,10) Aan die tafel haalt de een, voorbij aan eigen lek en gebrek, het hart op aan de overvloed van God. Een ander vindt tot eigen verbazing zichzelf terug in de kring rond die tafel: dat ik welkom ben, dat er op mij gerekend is! Nog weer een ander weet dat die tafel het beginpunt is van diaconaat, dienstbaarheid, engagement, het besef dat elk geloofswoord een maatschappelijke vertaling kent. Vergeving is amnestie, de nodiging aan tafel een generaal pardon.

Dit evangelie lijkt verrassenderwijs tot in popsongs herkend en vertolkt: *Take me to the alley. Take me tot the afflicted ones. Take me to the lonely ones that somewhat lost their way. Let them hear me say: I am your friend, come to my table, rest here in my garden. You will have a pardon.*

Vertaald: *Breng me naar het steegje. Breng me naar geteisterden. Breng me naar eenzamen en naar hen die de weg kwijt zijn. Dat zij het horen: ik ben je vriend, kom naar mijn tafel, rust hier in mijn tuin, je zult vrijuit gaan.*